

CAPUT XXII.

AN JURAMENTUM CONTRA SOLOS BONOS MORES CIVILES SEMPER OBLIGET?

1. Ostendimus posse hoc juramentum obligare: inquirimus nunc an possit hoc pro universalis regula constitui, scilicet, omne juramentum contra solos bonos mores civiles obligatorium esse, ita ut e contrario exclusiva propositio vera sit, solum illud juramentum promissorium, quod ita est contra bonos mores civiles, ut simul sit contra naturales, et sine peccato mortali aut veniali servari non possit, invalidum esse. Pars enim affirmativa quoad utramque regulam videtur sequi ex ratione proxime facta, quia juramentum, quod sine peccato servari potest, obligatorium est. Sed juramentum, quod tantum est contra bonos mores civiles, potest sine peccato servari; ergo omne tale juramentum est obligatorium, et solum illud, quod etiam est contra bonos mores naturales, obligatorium non est. Confirmatur ex c. *Quanto*, de Jurejur., ubi solum distinguuntur inter juramentum licitum vel illicitum, et licitum obligatorium esse dicitur, et consequenter solum illicitum non esse obligatorium. Sed juramentum contra solos bonos mores civiles de se licitum est, quia neque est contra legem naturalem, neque etiam contra legem positivam obligantem in conscientia, ut supponitur: non habet ergo unde sit illicitum; est ergo licitum; ergo semper est obligatorium juxta prædictum textum, et consequenter solum illud juramentum, quod est contra bonos mores naturale, erit invalidum, quia solum illud est illicitum. Atque ita hanc regulam videntur sequi multi Doctores in d. c. *Quanto*, et in c. *Cum contingat*, eod., ubi Panormitanus, n. 7, et Glos., in cap. *Si aliquid*, 1, 22, q. 4; et Turrec., in princ. d. q., n. 3; et idem sensit Covar., d. p. 2, in princip., et p. etiam 3, in princip.; et Molina, locis citatis, et tom. 2, disp. 271, dub. ult., § *Hoc tamen loco*; et Sanc., lib. 1, de Matrim., disp. 32, n. 1.

2. In contrarium vero est, quia illa regula affirmativa, scilicet: Juramentum, quod observari potest sine peccato, est obligatorium, non est in universum vera; ergo neque in praesenti vera erit regula, quod omne juramentum solis bonis moribus civilibus contrarium sit obligatorium. Antecedens patet, quia juramentum non ingrediendi religionem potest sine peccato impleri, et nihilominus non obli-

gat, quo argumento convictus, illam affirmativam regulam non esse constantem, neque in universum veram, affirmat Covar. supra, 1 part., § 6, n. 7, cum Panor., in c. *Si vero*, de Jurejur., Notab. 1, n. 3, ubi etiam Glossa idem sentit, et Gratian., 22, quæst. 4, in fine; et sumi potest ex D. Thoma, q. 89, art. 7, ad 2. Consequentia autem probatur, quia si omne juramentum contra solos bonos mores civiles obligaret, maxime quia potest licite servari; sed haec ratio insufficiens est, quia fundatur in regula affirmativa, quæ universalis non est, et ita vel ratio fundatur in falso principio, vel ex puris particularibus procedit.

3. *Argumentum pro hac sententia.* — Responderi potest quod, licet in juramento promissorio absolute sumpto illa regula non sit universalis, nihilominus in juramento promissorium, quod fit homini in favorem ejus, regula est universaliter vera. Et ratio sumi potest ex superius dictis, nam juramentum, quod non fit in favorem proximi, censetur fieri Deo, vel in ordine ad ipsum, et ideo non obligare non solum quando est de peccato, sed etiam quando est de re impidente melius bonum, vel de re impertinente. At vero quando juramentum promissorium fit in favorem proximi, semper obligat, etiamsi impeditat majus bonum, et alias videatur indifferens, nam satis est quod sit utile proximo, si absque peccato servari potest; et ideo in hoc genere juramenti non datur tale juramentum, quod sine peccato servari possit, et non sit obligatorium. In praesenti autem omne juramentum, quod est tantum contra bonos mores civiles, est ex his quæ fiunt in favorem proximi, confirmando pacta vel promissiones inter homines; nam de his tantum juramentis disponunt jura civilia; ergo in his non procedit objectio facta.

4. *Instantia.* — Sed contra hoc instatur, quia etiam inter juramenta contra hos bonos mores sunt aliqua, quæ licet sine peccato servari possent, impeditur nihilominus majus bonum commune; ergo hoc satis est ut interdum tale juramentum non sit obligatorium. Probatur consequentia, quia tunc etiam dici potest tale juramentum impeditivum majoris boni: nam bonum publicum et commune præferendum est privato; et ideo si juramentum illi præjudicet, non obligabit, etiamsi factum sit in favorem proximi. Exemplum est in cap. *Si diligenti*, de Foro competenti, de juramento facto a clero parendi judici sæculari, et in cap. *Nimis*, de Jurejur., de juramento fidelitatis præstito a clero principi sæculari; sunt

CAP. XXII. UTRUM JURAMENTUM CONTRA SOLOS BONOS MORES CIVILES, ETC.

593

enim talia juramenta contra immunitatem clericorum, quæ in favorem publicum status clericalis concessa est; et ideo licet in privatum favorem contra illam juretur, non valet juramentum; idem ergo erit in quocumque alio juramento derogante communi bono propter privatum.

5. *Firmatur eadem sententia exemplis.* — Maxime vero confirmari potest haec ratio, et fundamentum ejus variis exemplis. Primum sit de juramento non revocandi testamentum, nam hoc contra institutionem est jurium civilium, unde contra bonos mores civiles existit, non vero contra naturales, quia sine peccato servari posset, et nihilominus tale juramentum non est obligatorium, ut est sententia Bart., in l. *Si quis pro eo*, ff. de Fidejuss., a multis approbata, ut referunt late Covar., in Rubr. de Testamentis, p. 2, n. 14; et Ant. Gomez, in l. 3 Tauri, num. 93. Ratio reddi potest, quia licet non revocare testamentum non sit malum, nihilominus obligatio ad non revocandum est valde contraria libertati naturali, juxta l. 1, c. de Sacrosanctis Ecclesiis, et ita illud juramentum multum adversatur communi bono reipublicæ, et de se potest majora bona impeditre, et aliunde videtur includere turpitudinem ex parte acceptantis, quia vult impeditre libertatem proximi, quoad ultimam voluntatem; et ideo quamvis sit factum in favorem ejus, potest non obligare. Et confirmatur maxime hoc exemplum, quando in illo juramento promissioni additur pena solvenda, si testamentum revocetur, nam etiam illo modo posset sine peccato impleri juramentum, et tamen tunc maxime non obligare, docent iidem juristæ, quibus consentit Covar., in d. c. *Quamvis pactum*, 2 p., in princ., n. 3, ex l. *Stipulatio hoc modo*, ff. de Verb. obligat. Et simile exemplum erit de juramento solvendi poenam, si non impleantur sponsalia, quod etiam posset sine peccato impleri, et nihilominus non obligare tenent iidem juristæ, quibus consentit etiam Covar., in Rubr. de Testamentis, 2 p., n. 17, et Ant. Gomez, 2 Variar., c. 14, n. 24.

6. Aliud exemplum esse potest de juramento confirmante pactum futuræ successionis, nam tale juramentum etiam est contra bonos mores civiles, ut constat ex l. ult., c. de Pactis; et sine peccato servari posset; unde constat non esse contra bonos mores naturales; et nihilominus tale juramentum non est obligatorium, quia causa adæquata et sufficiens semper habet eundem effectum. Consequens autem talis est, ut patet ex casu c. *Quamvis pactum*, de Pactis, in 6, et c. *Significante*, de Pignor.,

et c. *Cum contingat*, de Jurejur., et ex supra dictis de juramento metu extorto, et de solvendis usuris, juxta c. *Debitores*, de Jurejur., quia negari non potest quod hæc sint contra bonos mores civiles. Imo etiam videntur posse redundare in grave damnum commune, ut est, verbi gratia, quod latrones et usurarii provocentur ad extorquenda per metum et vim talia juramenta, et nihilominus, quia hæc sunt per accidens, et pertinent magis ad scandalum passivum quam activum, et alioquin jurans potest sine peccato implere quod juravit, ideo definiunt jura, majorem habendam esse rationem reverentiae debite juramento, ideoque obligatorium esse ac servandum; ergo idem dicendum est, ubicumque sola repugnantia ad bonos mores civiles reperitur, sine interventu proprii peccati.

8. *Advertentia de omissione quæ poterat fieri sine peccato, quæ non potest voveri vel jurari sine illo.* — Ut autem hoc magis explicetur, et solvantur objecta in contrarium, adverto, interdum posse aliquid nos facere vel omittere propria sponte sine peccato, ad quod faciendum vel omittendum non possumus nos obligare præsertim juramento aut voto, sine peccato; ut, verbi gratia, ingredi religionem, potest omitti seu non fieri sine peccato; velle autem se ad id juramento obligare peccatum est, ut aperte sentit D. Thom., d. q. 89, art. 7; et eadem ratione deambulare per vias civitatis sine peccato fieri potest, ad id autem se obligare juramento peccatum est, quia est abusus juramenti, quia nomen Dei in vanum assumitur. Unde fit ut aliquid hujusmodi mera voluntate factum non sit peccatum, factum autem quasi ex obligatione juramenti, ex ipso sit peccatum, quasi superstitionis, quod significavit Augustinus in cap. *Inter cætera*, 22, q. 4, dicens: *Foveat itaque Hibaldus matrem, et fratres, et lugeat, si coactione et timore juramenti aliquid defuit matri.* Et ratio est, quia eadem irreverentia nominis divini est in usu talis juramenti obligatorii, quæ fuit in illo exhibendo. Ex quo etiam fit ut juramentum non solum sit contra bonos mores naturales, quando est de actibus, qui secundum se sunt peccata, sed etiam quando est de actibus, ad quos obligari per juramentum, vel eos quasi ex obligatione juramenti facere, peccatum est. Probatur, quia tale juramentum contra rationem naturalem est, ideo enim illicitum est; ergo est contra bonos mores, non tantum civiles, sed etiam canonicos et naturales; idemque est de observantia quasi formali talis jura-

menti, veluti coactione et timore ejus. Unde in d. c. *Quanto*, de Jurejur., absolute fit distinctio inter juramentum illicitum et licitum, et de omni illico dicitur esse vinculum iniquitatis; ergo quoties juramentum est illicitum, eo quod obligatio ejus est illicita, est vinculum iniquitatis, ac subinde est contra bonos mores naturales.

9. Ex his ergo colligimus, licet interdum contingere possit ut juramentum contra bonos mores civiles non sit validum, quamvis non sit de actu, qui secundum se sit peccatum, nihilominus tale juramentum non esse invalidum propter solam contrarietatem ad bonos mores civiles, sed quia simul involvit aliquam repugnantiam contra bonos mores naturales; et declaratur ex replica superius facta, quia juramentum promissorium in gratiam hominis factum, si non sit de materia secundum se peccaminosa, validum est, nisi forte sit vel inutile ipsi proximo, vel ita repugnans commodis aliorum proximorum, vel reipublicæ, ut tale juramentum merito contra rationem censeatur. Nam si aliquid hujusmodi non interveniat, nulla ratio probabilis invaliditatis juramenti exegitari potest. Quando vero aliquid hujusmodi intervenit, juramentum non tantum est contra bonos mores civiles, sed etiam contra naturales, quia tale juramentum irrationabile est, et illud servare formaliter et ex obligatione ejus, etiam est rectæ rationi contrarium, ut generaliter declaratum est.

10. Idem contingere potest, quando lex humana prohibet aliquid ut contrarium bonis moribus naturalibus, non quia in illo actu prohibito sit ex natura rei talis malitia, sed quia potest præbere publicam occasionem ejus, et hoc intuitu prohibetur, ut notavit Angel., ver. 6, num. 4, in fine. Tunc enim est in illo actu eadem malitia, saltem ratione legis prohibentis illum sub tali ratione, et tunc juramentum de tali actu, licet immediate sit contra legem civilem, tamen ratione illius etiam est contra bonos mores naturales. Exempla satis probabilia sunt in legibus prohibentibus conventiones vel promissiones remittiendi fraudes futuras, vel non denunciandi futura delicta, et similia, quibus videntur homines induci ad delinquendum, ut notant Gloss. et Doctores per textus ibi, in leg. *Si unus*, § *Illud*, cum sequent., ff. de Pactis, et leg. *Convenire*, et leg. *Pomponius*, ff. de Pactis dotalibus, et cap. *Quemadmodum*, de Jurejur., quod supra notatum est; et juxta ibi dicta doctrina hæc intelligenda est et limitanda.

CAPUT XXIII.

SATISFIT OBJECTIONIBUS SUPERIORI CAPITE PROPOSITIS.

1. Proponebantur varia exempla contra superiorum doctrinam, quibus satisfacere necesse est. Et quamvis non possimus singula hic ex professo perseQUI, quia gravissimas quæsitiones continent ad alias materias pertinentes, saltem attingemus ea, quæ praesenti instituto sufficere videbuntur. Primum ergo exemplum de juramento præstito a clero contra immunitatem ecclesiasticam non est ad rem, quia tale juramentum non est contra bonos mores civiles, sed potius contra mores canonicos, unde tale juramentum in detrimentum animæ vergit, nam et in eo exigendo, ac præstanto et implendo, graviter peccatur, supposita immunitate, divino et canonico jure introducta, ut in d. cap. *Nimis* significatur. Quocirca clericus propria auctoritate renuncians juri suo quoad immunitatem, vel fororum, non solum non facit actum validum, sed etiam graviter peccat in eo quod intentat, et per canones graviter punitur, ut constat ex d. cap. *Si diligendi*, et ideo ibi concluditur, tale juramentum licite servari non posse, quia contra canonica statuta *illicitis pactionibus informatur*. Unde colligere possumus generalem regulam, quotiescumque juramentum privatæ personæ directe et formaliter est contra bonum publicum, seu contra privilegium communitatii concessum, cui privata persona derogare non potest, tale juramentum invalidum esse, non quia sit tantum contra bonos mores civiles, sed quia nec licite servari potest, ideoque etiam est contra bonos mores naturales; est enim contra justitiam, vel commutativam, vel saltem legalem, et in materia ecclesiastica videtur esse contra religionem. Et de hoc genere juramenti dicemus plura in capite sequenti.

2. *Probabilius est juramentum de non revocando testamento validum esse et obligare.* — Aliud exemplum erat de juramento non revocandi testamentum, in quo fortasse probabilior sententia est, tale juramentum validum esse, et obligare, ut tenet Joan. Andr., Covar., supra, et Julius Clarus, 3 lib., § *Testamentum*, q. 94, et ostendunt esse communem; et Anton. Gabriel, lib. 2 Receptarum opinionum, sub titulo de Jurej., concl. 1, n. 8; tenet etiam Molin., tom. 1, de Just., tract. 2, disp. 151. Quod si

hæc opinio vera est, ruit exemplum, et in contrarium verti potest; nam ideo tale juramentum validum est, quia neque testamentum non revocare peccatum est, neque etiam ad illud non revocandum se obligare. Illa enim obligatio ex natura rei mala non est, quia neque est de re mala, nec de re per se directe impidente magis bonum animæ, sed est de re, quæ facta in favorem proximi potest cedere in commodum ejus. Neque etiam talis obligatio per se est contra commune bonum, sed contra privatum ipsius testatoris, cui ipse potest sponte cedere. Neque etiam est mala moraliter ex prohibitione juris civilis, quia licet jus civile irritet talem promissionem, non tamen prohibet sub reatu culpæ illam facere eo modo, quo de facto fieri potest, neque etiam prohibet eam servare; ergo si tali promissioni, vel simplici assertioni non revocandi testamentum addatur juramentum, obligatio illius contra nullam legem est; eur ergo valida non erit? Denique (quod ad nostram institutum spectat) etiam illi auctores, qui existimant tale juramentum non esse validum, querunt aliquam turpitudinem et malitiam in hac obligatione non revocandi testamentum. Quia privatio propriæ libertatis in re tam necessaria videtur ipsis irrationalib[em] quamdam prodigalitatem continere, et ita etiam nobiscum in hoc convenient, quod ad invaliditatem illius juramenti necessarium esse putant, ut non solum sit contra bonos mores civiles, sed etiam contra veram honestatem moralem, atque contra bonos mores naturales. Re tamen vera difficile ostendere possunt hanc malitiam in illa obligatione.

3. *Juramentum de non recedendo a promissione sub aliqua pœna validum est, licet talem pœnam jura humana irritent.* — Erat aliud exemplum de juramento pœnali, seu de non recedendo a promissione sub tali pœna, quando secundum jura humana prohibitus est talis modus obligationis; ubi enim non datur talis prohibicio, clarum est juramentum illud posse obligare ad solvendam pœnam, si promissio non impleatur, quia tunc solutio talis pœnae contraria non est bonis moribus, nec naturalibus, ut per se constat, nec civilibus, quia supponitur non esse prohibita. Sermo ergo esse debet de juramento solvendi pœnam, quam jura humana irritant. Et duo casus in particulari designantur. Prior est de pœna adjecta sub juramento, si non fuerit servata promissio non revocandi testamentum, aut instituendi talem hæredem, de quo juramento Covar.

supra fatetur non obligare, quia est contra bonos mores; non tamen distinguit an sit contra bonos mores civiles, vel naturales; neque mirum, quia ipse distinctionem illam non approbavit. Aperte tamen dicit illicitum et dishonestum esse, poenae adjectione alterum astringere ad certi hæredis institutionem, vel ad non revocandum testamentum; eamdem enim esse rationem in utroque censet, et consequenter sentit legem irritantem talem stipulationem, non solum obligationem ejus impedire, sed etiam obligare in conscientia nefiat. Unde licet hoc totum concedamus, nihil inde probatur contra assertionem positam, quia sic adjectio talis poenæ non solum est contra bonos mores civiles, sed etiam contra naturales, quia est de re peccaminosa, saltem ratione legis prohibentis.

4. Contrariam tamen sententiam tenet Molina supra, qui varias rationes adducit; sed punctum difficultatis in hoc solo consistit, quod adjectio talis poenæ in illo actu revera non est mala ex natura rei, ut statim etiam in simili dicam; nulla autem lege sufficienter probatur, ita esse prohibitum, ut sit malum moraliter, et peccatum, illam promittere. Nam quod dicitur in d. l. *Stipulatio hoc modo, talem stipulationem esse contra bonos mores, sufficienter intelligitur de moribus politicis et civilibus, sicut stipulatio non revocandi testamentum, etiam non adjecta poena, dici potest contra bonos mores.* Atque ita hæc opinio probabilis est, et juxta illam procedit exemplum, sed confirmat secundam conclusionem in principio positam.

5. *An juramentum confirmans sponsalia sub certa poena, obliget ad solutionem talis poenæ?* — Alterum exemplum erat de juramento confirmante sponsalia, sub certa poena solvenda ab eo qui retrocesserit. Circa quod disputari solet, an juramentum obliget in eo casu ad solvendam poenam. Quod disputat late Sanc., lib. I de Sponsal., disput. 32, a num. 20; et refert duas opiniones contrarias, et pro utraque quamplures auctores, et utramque valde probabilem censet, licet ipse adhæreat opinioni, quæ negat tale juramentum obligare. Ut autem hoc suadeat, conatur ostendere promissiōnē solvendi talem poenam non fieri sine peccato, saltem veniali, quod docuit etiam Cajetan., in Summ., verb. *Sponsalia*, ex cap. *Gemma*, de Sponsal., ubi talis stipulatio *improbanda* dicitur. Sed ille textus fortasse non convincit; tum quia ibi sponsalia non fuerant valida, et ideo immerito addita

fuerat poena ad libertatem tollendam; tum etiam quia verbum illud *improbanda*, idem significare potest, quod irritanda, seu irrita declaranda, quod interdum habet locum etiam in contractibus, qui sine peccato facti sunt, ut in contractibus minorum sine debita solemnitate, vel in venditione fundi dotalis. Et præterea etiamsi id concedatur, adhuc potest esse dubium, an id sufficiat ad irritationem juramenti. De quo dubio dicam paulo inferius in fine capituli, quia in multis ex dictis exemplis locum habet. In præsenti ergo exemplo neutra ex illis sententiis nobis præjudicat (quid quid de illis sentiendum sit), quia secundum utramque procedit regula a nobis posita; nam si juramentum poenæ solvendæ in sponsalibus nullum est, ideo est, quia non est tantum contra bonos mores civiles, sed etiam contra canonicos, et quia materia illius juramenti aliquo modo peccaminosa est; neque aliter potest subsistere, etiam ex sententia auctorum qui illam defendunt. Unde alii, qui negant in materia illius juramenti miseri peccatum (inter quos est Molina supra), consequenter asserunt tale juramentum esse validum, quia non est contra bonos mores naturales, sed tantum civiles, nec jus canonicum in hoc aliquid addidit juri civili, sed illud tantum acceptavit. Et fortasse vera resolutio est, in sponsalibus adjectiōnē poenæ adversus eum, qui contra fidelitatem seu justitiam pactum violat, non reprobari; quando vero additur etiam pro casu in quo juste non servantur sponsalia et ex legitima causa, tunc improbari. Nam hic videatur esse sensus cap. *Gemma*, si casus et ratio decisionis ejus attente spectetur. Unde in priori casu, juramentum de poena solvenda censio esse validum; in posteriori autem casu probabile est esse contra bonos mores naturales.

6. *Exponitur an juramentum de servando pacto circa futuram successionem sit validum.* — Præterea ponebatur exemplum de juramento servandi pactum circa futuram successionem, de quo eadem ratio esse videtur, quæ de juramento non revocandi testamentum, vel instituendi talem hæredem, et similibus, in quibus hic amplius immorari non possumus, sed videri possunt Doctores in dicta lege ultima, Cod. de Pactis, et Tiraquel., in leg. *Si unquam*, in Præfat., a num. 135. Et Covar., in dict. Rubr. de Testamentis, 2 part., num. 15, et dict. cap. *Quamvis pactum*, 3 p., in princip., num. 2, qui distinctione utitur; nam si hujusmodi pacta fiant de consensu

ejus cui succedendum est, putat firmari juramento, quod est satis consentaneum decisioni cap. *Quamvis pactum*, de Pactis. Et ita quoad hanc partem non procedit exemplum, sed confirmat primam assertionem; nam illud juramentum ideo est validum, quia non est contra bonos mores naturales, etiamsi sit contra civiles. At vero si talia pacta fiant sine consensu ejus, cui succedendum est, communis sententia juristarum est illa non firmari juramento, de qua nunc disputare nolumus. Solum (quod ad rem præsentem spectat) dicimus sententiam illam, ut vera sit, fundandam esse in hoc, quod pactum circa futuram hereditatem, sine consensu ejus, cui succedendum est, non fit sine culpa, sive illa sit contra rationem naturalem puram, sive sit contra legem humanam rigorose prohibentem talia pacta, quasi odiosa ei de ejus hæreditate tractatur ipso vivente et invito, quod significatur in dict. lege ultima, C. de Pactis; et ita juramentum illud non erit tantum contra bonos mores civiles, sed etiam contra moralem honestatem. An vero fundamentum illud solidum sit, non spectat ad præsentem tractatum.

7. *An valeat juramentum confirmingans omnium bonorum donationes.* — Ultimum exemplum erat de juramento confirmingante omnium bonorum donationem: in quo sententia communis juristarum est, non valere hujusmodi juramentum, solum ex eo fundamento, quod talis donatio aufert testandi libertatem, ut videatur licet in Covar., in Rubrica de Testamentis, 2 part., num 4. Mihi tamen non videtur illud solidum fundamentum, tum quia privari testandi libertate etiam directe, si fiat sponte, et in favorem tertii, non est intrinsece malum contra rationem naturalem, neque inventur prohibitum lege positiva obligante sub reatu culpe; tum etiam quia multo minus id est contra bonos mores, quando non directe, sed per consecutionem quamdam amittitur facultas testandi. Sic enim religiosus profitendo fit incapax ad testandum, et qui in opera pia expendit omnia bona sua, sibi consequenter adimit facultatem testandi. Igitur etiam si quis donando omnia præsentia et futura se privat potestate testandi, ex hoc solo capite non statim actus efficitur malus, si alias donatio honestam causam et debitas circumstantias habeat.

8. Igitur ad judicandum de tali juramento qualitas donationis attendenda est, quod ad forum conscientiae attinet; nam si donatio

CAPUT XXIV.

UTRUM JURAMENTUM ILLICITE EMISSUM, VEL DE PROMISSIONE PROHIBITA, OBLIGET, SI ABSQUE PECCATO IMPLERI POTEST?

1. *Dubitandi ratio.* — Hoc dubium non parum conferet ad explicanda omnia dicta, et ideo breviter expediendum est. Ratio autem dubitandi esse potest, quia in dict. cap. *Quanto*, generaliter dici videtur, juramentum illicitum non esse obligatorium. Deinde si promissio peccaminosa sit, eo ipso est contra bonos mores naturales; ergo non potest firmari juramento, quia non potest juramentum esse vinculum iniquitatis. In contrarium vero est, quia potest juramentum esse illicitum et promissionem cum peccato fieri, et nihilominus actum promissum, malum non esse secundum se spectatum; ergo juramentum de tali actu, quamvis alias fiat cum peccato aliunde orto, poterit obligare ad actum de se licitum. Antecedens declaratur in casu supra posito, de promittente et jurante solvere usuras: nam si id faciat sine ulla necessitate, vel rationabili causa, et maxime si id faciat invitando et inducendo non paratum, peccat equidem jurando et promittendo; postea tamen solvendo non peccat, et ideo tali juramento obligatur. Et ratione probatur prior consequentia, nam juramentum non obligat ad promittendum, sed ad dandum (sic enim loquimur); ergo si actus dandi est licitus, juramentum poterit impleri sine peccato, etiamsi promittere vel jurare fuerit peccatum; ergo hoc non obstante erit tale juramentum obligatorium.